

**Міністерство науки і освіти України
ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»
Чернігівський національний технологічний університет
Харківський національний педагогічний
університет імені Г. С. Сковороди**

ПЕДАГОГІКА ЗДОРОВ'Я

**Збірник наукових праць
ІХ Всеукраїнської науково-практичної конференції
27-28 вересня 2019 року**

Чернігів-2019

Голова оргкомітету – Шкарлет Сергій Миколайович, доктор економічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, ректор Чернігівського національного технологічного університету

Співголова оргкомітету – Прокопенко Іван Федорович, доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України, ректор Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди

Заступник голови оргкомітету – Маргасова Вікторія Геннадіївна, доктор економічних наук, професор, заслужений економіст України, проректор з наукової роботи Чернігівського національного технологічного університету

Заступник голови оргкомітету – Бойчук Юрій Дмитрович, доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди

Відповідальний секретар, координатор конференції – Зайцев Володимир Олексійович, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри фізичної реабілітації Чернігівського національного технологічного університету

Члени оргкомітету:

Бережна Таміла Іванівна, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти»;

Бондар Віталій Іванович, доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України, заслужений працівник народної освіти України, професор кафедри спеціальної педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди;

Гончаренко Марія Степанівна, доктор біологічних наук, професор, професор кафедри валеології Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, голова Всеукраїнської громадської організації «Асоціація валеологів України»;

Завалевський Юрій Іванович, доктор педагогічних наук, професор, в.о. директора Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України;

Остапенко Людмила Анатоліївна, кандидат юридичних наук, доцент, директор Навчально-наукового інституту права і соціальних технологій Чернігівського національного технологічного університету;

Левицька Надія Сергіївна, кандидат психологічних наук, доцент, декан факультету соціальних технологій, оздоровлення та реабілітації Чернігівського національного технологічного університету

*Затверджено до друку рішенням Вченої ради
Чернігівського національного технологічного університету,
протокол № 8 від 02.10.2019 року*

П 24 **Педагогіка здоров'я**: збірник наукових праць ІХ Всеукраїнської науково-практичної конференції «Педагогіка здоров'я» (м. Чернігів, 27-28 вересня 2019 р.). – Чернігів, 2019. – 392 с.

Збірник містить наукові праці, які присвячені висвітленню результатів психолого-педагогічних досліджень щодо збереження та формування здоров'я дітей, учнівської та студентської молоді. Розглянуті теоретико-методологічні основи педагогіки здоров'я; сучасні підходи до створення здоров'язбережувального освітнього середовища; роль фізичного виховання у збереженні здоров'я; психолого-педагогічні основи профілактики шкідливих звичок та соціально-небезпечних захворювань; здоров'язбережувальні освітні технології; актуальні проблеми корекційної педагогіки та сучасних інклюзивних процесів у загальноосвітніх навчальних закладах.

Шукатка О.В. Формування індивідуальних стратегій здоров'язбереження майбутніх бакалаврів природничих спеціальностей в університетах	232
Щербак Н.І., Мулявіна Є.В. Визначення стану опорно-рухового апарату учнів загальноосвітньої школи	234
Щербак І.М., Кічка Д.В. Шляхи формування репродуктивного здоров'я молоді	236
Щербак І.М., Сєкіна Н.Д., Смілянська О.О. Організаційно-педагогічні здоров'язбережувальні технології на уроках китайської мови	239
Щербак І.М., Шевченко А.С., Грєєва Г.Ю. Стрес та його вплив на організм людини	243
Saturska H., Panchyshyn N., Petrashyk Y., Terenda N., Romanjuk L., Lytvynova O., Romanjuk N., Smirnova V., Slobodian N., Lishtaba L. Sustainable development principles and their implementation into the education process of public health masters	246
Shcherbak I.M., Perlova S.D., Kopylova D.A., Koval K.O. Influence of the healthy way of life on efficiency in studies	247

РОЗДІЛ II. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КОРЕКЦІЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Балим О.А., Телих О.А., Балим В.Г. Корекційно-реабілітаційна робота по забезпеченню соціалізації та зміцненню здоров'я дитини з порушенням інтелекту	250
Батраченко Д.В. Особливості розвитку сюжетно-рольової гри у дітей із ЗНМ	254
Бережна В.С. Вплив ігрової діяльності дітей із ТПМНА міжособистісну взаємодію як основний чинник розвитку дитини дошкільного віку	257
Бондар В.І., Золотоверх В.В. Освітня інтеграція дітей з особливостями інтелектуального розвитку: пошуки і перспективи	259
Бондаренко А.О. Особливості навчання дітей дошкільного віку розповіді за серією сюжетних картинок	263
Бондаренко Ю.А. Корекційний вплив музичної діяльності на розвиток особистості дошкільника зі зниженим зором	266
Бровченко А.К., Шаповалова В.О., Шаповалов В.В. Підгрунття та проблеми медико-психологічного та юридичного супроводу в інклюзивній освіті	268
Білик К.В. Сучасні аспекти особливостей розвитку та сюжетно-рольової гри у дітей із загальним недорозвиненням мовлення	273
Голуб Н.М., Перлова В.В. Підготовка майбутніх педагогів до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами	275
Звєрєва С.М. Фонематичні процеси як основа формування звуковимови	278
Іонова О.М., Партола В.В. Інклюзивна освіта молодших школярів: антропософсько-орієнтований підхід	281
Казачінер О.С. Розвиток інклюзивної компетентності вчителів мов і літератури у системі післядипломної освіти	285
Калашникова О.О. Формування фонематичних процесів у дітей дошкільного віку	288
Коваленко В.Є. Взаємодія шкільного та позашкільного освітнього середовища в інклюзивному навчанні дітей з інтелектуальними порушеннями	290
Лавренко Ю.К. Особливості діалогічного мовлення дітей дошкільного віку	293
Петрищева К.В., Шах М.О. Логоказка як метод розвитку артикуляційної моторики у дошкільників із загальним недорозвитком мовлення	295
Прокопенко І.Ф., Рябченко О.Л., Бойчук Ю.Д., Мірошниченко О.М. Професор Іван Панасович Соколянський: харківський період життя і діяльності	298

реплік) між двома дітьми, або бесіди між кількома дітьми; діалог між дитиною і дорослим носить більш складний характер, ніж діалог між дітьми одного віку, репліки йдуть з підкресленою послідовністю завдяки тому, що дорослий надає більш точний напрям бесіді, не задовольняючись непослідовною або неясною відповіддю, що приймається дитиною - слухачем; нестійкість угруповання, а також труднощі підтримки бесіди між більш ніж трьома - чотирма партнерами; непослідовність у змісті бесіди, навіть при наявності однієї і тієї ж групи [2].

Отже, дошкільний вік є підготовчим етапом в освоєнні діалогу. Існуючі в літературі дослідження особливостей дитячого діалогу, його відповідності загальноприйнятим психолінгвістичним характеристикам цього виду зв'язного мовлення, з'явилися вагомим внеском, основою створення сучасної методики розвитку дитячого діалогу.

Література

1. Богуш А.М., Григоренко Г.І. Запрошуємо до розмови : посібник для роботи дошкільниками. – К. : Освіта, 1997. – 212 с.
2. Выготский Л.С. Проблема речи и мышления ребенка в учении Ж. Пиаже о психологии развития человека. - М.: Эксмо, 2006. - С. 680-737.
3. Слама-Казак Т. Психолінгвістика. Словесное манипулирование. [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://elib.org.ua/psychology/ua_readme.php?subaction=showfull&id=1177312023&archive=&start_from=&ucat=27&.

Петрищева К.В.

Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди

ЛОГОКАЗКА ЯК МЕТОД РОЗВИТКУ АРТИКУЛЯЦІЙНОЇ МОТОРИКИ У ДОШКІЛЬНИКІВ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИТКОМ МОВЛЕННЯ

Опанування правильною та чистою мовою є надзвичайно важливим для розвитку повноцінної особистості. Високий рівень мовлення впливає на розвиток інтелектуальної, соціальної та емоційної сфери дошкільника. Саме тому, своєчасна корекція, профілактика та попередження порушення мовлення у дошкільників є надзвичайно важливими.

В Україні система допомоги дошкільникам з порушеннями мови включає в себе спеціалізовані заклади освіти чи спеціалізовані групи у загальноосвітніх дошкільних закладах. Основною категорією дітей, які отримують корекційні послуги у дитячих закладах, є діти з загальним недорозвиненням мовлення (ЗНМ).

Уперше поняття «загальний недорозвиток мовлення» виділяє у своїй класифікації Р. Левіна ще у 60-ті р. 20 ст. Згідно автору, ЗНМ відноситься до «порушення засобів спілкування» та визначає його як «порушення всіх сторін мовлення при збереженні слухової функції та інтелекту». Пізніше вивченням особливостей розвитку психічних функцій та інтелектуальних

здібностей займалися такі вчені, як: О. Мастюкова, Ю. Рібцун, М. Рождественська, В. Тарасун [2]. У традиційній класифікації ЗНМ поділяється на 4 рівні складності порушення. До I рівня ЗНМ відносять дітей у яких мовлення відсутнє, або спостерігається у вигляді окремих звукомплексів. У дошкільників з цим рівнем відсутнє фразове мовлення, збіднений словниковий запас. ЗНМ II рівня характеризується тим, що діти краще розуміють мовлення, але у них порушена вимова значної кількості звуків; спостерігається грубе порушення складової структури слова; зв'язне мовлення в зародковому стані, діти користуються простими, непоширеними реченнями. Діти із ЗНМ III рівня характеризуються розвитком розуміння мовлення в межах повсякденності; у них ускладнене засвоєння та застосування граматичних законів мовлення; у більшості дітей зберігаються недоліки вимовляння звуків і порушення складової будови слова;. Багаторічне вивчення Т. Філічевою мовлення 6-7-річних дітей дозволило встановити, ще одну категорію дітей, яка виявляється за межами вище описаних рівнів і може бути визначена як IV-й рівень мовленнєвого недорозвитку – нерізке виражене недорозвинення мовлення [2].

Ю. Рібцун у своїй дослідницькій роботі «Формування усного мовлення у дітей молодшого дошкільного віку із загальним мовленнєвим недорозвиненням», відзначила відставання у розвитку артикуляційної моторики у дітей із ЗНМ [4]. В результаті її дослідження, було виділено 3 основні причини порушення артикуляційної моторики: 1) порушення іннервації; 2) недостатня координованість м'язів мовнорухового апарату; 3) порушення піднебінно- глоткового зімкнення [4]. Для розвитку артикуляційної моторики використовують артикуляційну гімнастику.

Артикуляційні вправи направлені на нормалізацію тону м'язів язика та відпрацювання точності, переключанні, ритмічності рухів язика; зміцнення певних груп м'язів мовленнєвого апарату, що прискорює подолання окремих мовленнєвих порушень; сприяє формуванню артикуляційних укладів звуків рідної мови. Артикуляційна гімнастика є невід'ємною частиною корекційно-розвивальної роботи з дітьми із ЗНМ, оскільки достатня рухливість та чітка робота органів артикуляційного апарату є однією з найважливіших умов повноцінного формування правильної звуковимови [1].

У своїй роботі, Ю. Рібцун визначила основні цілі артикуляційної гімнастики при різних порушеннях мовлення. Так при дислалії, окрім основних цілей, додається: подолання патологічних стереотипів, які виникли при наслідуванні дорослих із близького оточення; вправлення в переключенні з одного артикуляційного укладу на інший; здійснення диференціації близьких артикуляційних укладів; автоматизація набутих мовленнєво-рухових навичок. При ринології: нормалізація роботи м'якого піднебіння; подолання млявості артикуляції; активізація роботи губ та м'якого піднебіння; стимуляція м'язів кінчика і передньо-середньої частини язика; зміщення фокусу артикуляції у передній відділ ротової порожнини. При дизартрії: вироблення плавності рухів; нормалізація

м'язового тонуся органів мовленнєво-рухового апарату; формування диференційованих рухів; вироблення довільних рухів артикуляційного апарату; гальмування появи синкінєзій; формування навичок утримування заданого артикуляційного укладу із зоровою опорою та опорою на кінестетичні. Паралельно із формуванням правильної звуковимови проведення артикуляційної гімнастики допомагає дошкільникам опанувати категоріальним і контекстуальним рівнями лексичних узагальнень [3].

Артикуляційна гімнастика використовується, як елемент корекційного заняття і застосовується у вигляді комплексу вправ, які можуть супроводжуватись віршами, картинками чи піснями. Для ефективного подолання порушень мовлення, артикуляційні вправи необхідно виконувати регулярно, та протягом усього корекційного періоду. Для дошкільника це може стати справжнім випробуванням. Виконання вправ стають нудним та виснажливим заняттям. Виконання артикуляційної гімнастики потребують повної концентрації уваги та зосередженості на рухах язика, губ, щік. У сучасному світі насиченому різноманітними сенсорними стимулами та інформацією, для ефективної корекційної роботи вчителю-логопеду необхідно знаходити нові, цікаві методи роботи з дошкільниками. У цьому на допомогу корекційному педагогу приходять логоказки.

У своїй роботі З. Сушельницька визначає логоказку як «цілісний педагогічний процес, що сприяє розвитку всіх сторін мовлення, вихованню моральних якостей» [5]. Використання логоказки може зробити цікавим, не тільки артикуляційну гімнастику, а і допоможе розвивати увагу, пам'ять, увагу. За допомогою логоказки, дитина зануриться у незвичайну подорож з улюбленими персонажами та стане активним учасником казкових подій.

У сучасній логопедичній науці, цьому напрямку приділяють недостатньо уваги. В логопедичній літературі найчастіше представлені поодинокі авторські артикуляційні казки, чи збірники таких казок [5]. Ці казки написані про невідомих, для дітей, персонажів. На нашу думку, казки з сучасними і улюбленими героями будуть більше залучати дітей у корекційну роботу. Саме тому, обрана нами тема є надзвичайно актуальною.

Отже, артикуляційна гімнастика посідає значне місце у корекційному процесі. Ми вважаємо що, саме поєднання казкотерапії та артикуляційних вправ допоможе зацікавити та мотивувати дитину до логопедичних занять. У подальшій дослідницькій роботі, ми плануємо дослідити вплив сучасних логоказок на розвиток артикуляційної моторики у дітей із ЗНМ.

Література

1. Касілова Л.С. Корекційно-розвивальна робота з дітьми із загальним недорозвитком мовлення // Таврійський вісник освіти – 2013. – № 3 (43) – С. 56 – 63.
2. Поліщук С. В. Рівні ЗНМ та їх загальна характеристика у дітей дошкільного віку з порушеннями мовлення // Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія : Соціально-педагогічна. – 2011. – Вип. 17(2). – С. 286-293. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/znppk_sp_2011_17\(2\)_37](http://nbuv.gov.ua/UJRN/znppk_sp_2011_17(2)_37).

3. Рібцун Ю. В. Інноваційний підхід до організації та проведення артикуляційної гімнастики в логопедичній групі // Дошкільна освіта. – 2011. – № 3 (33). – С. 31–43

4. Рібцун Ю.В. Формування усного мовлення у дітей молодшого дошкільного віку із загальними мовленнєвим недорозвитком: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.03. - К., 2010. – 21 с.

5. Сушельницька З.В. Логоказка як засіб розвитку артикуляційної моторики у дітей: метод. посіб. – Кам'янець-Подільський: науково-методичний центр Управління освіти і науки, 2014. – 64 с.

**Прокопенко І.Ф., Рябченко О.Л.,
Бойчук Ю.Д., Мірошніченко О.М.**
Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди

ПРОФЕСОР ІВАН ПАНАСОВИЧ СОКОЛЯНСЬКИЙ: ХАРКІВСЬКИЙ ПЕРІОД ЖИТТЯ І ДІЯЛЬНОСТІ

Серед тих, хто своєю самовідданою працею, знаннями і розумом розвивав українську науку й культуру, слід відзначити і професора І.П. Соколянського – людини з надзвичайним талантом новатора, відомого педагога-експериментатора. Становлення особистості є результатом досить складного переплетіння різноманітних факторів: як внутрішніх, так і зовнішніх. Перегортаючи скупі сторінки життєпису майбутнього «батька всіх сліпоглухонімих», задаєшся питанням: «А чи присвятив би Іван Панасович своє життя проблемам сурдопедагогіки, якби доля не звела його ще у ранньому дитинстві з глухонімими дітьми?» Глуха дівчинка-підліток була його нянькою, завдяки їй за допомогою міміки і виразних жестів він навчився спілкуватися з іншими глухими дітьми, які мешкали в станиці і стали його близькими друзями. Пізніше, коли доля закинула юнака в Петербург, на лекціях П.Ф. Лесгафта він вперше довідався про існування спеціальних шкіл для глухонімих в Америці і відкрив для себе «науку про людину». Мабуть, це і визначило подальші професійні уподобання І.П. Соколянського.

Так склалося, що свою практичну роботу Іван Панасович розпочав в Україні, спочатку в Умані та Києві, а з 1923 р. – у Харкові. Це був час, коли відбувалося становлення української радянської системи освіти і багато уваги приділялося визначенню ключових завдань педагогіки в суспільстві, він почав розробляти теоретичні проблеми педагогічної системи. Його концепція, цілком відповідно до духу того часу, відрізнялась певною політизацією та прагматичністю [9, с. 315]. І.П. Соколянський, наприклад, вважав, що відмінності «поміж «пролетарською», «радянською», «марксистською», «науковою педагогікою» не існує, а «поміж радянською й буржуазними системами педагогічними нічого спільного немає» [24, с. 7]. Він визнавав педагогіку як науку про «організацію суспільно-скерованої поведінки (діяльності)